
SOME ISSUES REGARDING THE TRANSLATION OF ADJECTIVES IN LITERARY TEXTS FROM ENGLISH TO ALBANIAN

Remzije NuhiuUniversity of Tetovo, Tetovo, Republic of Macedonia, remzije.nuhiu@unite.edu.mk

Abstract: Translation of literary texts has always been a huge challenge for translators. To translate a Shakespearean sonnet seems almost impossible when having in consideration the artistic value as well as textual complexity. Some critics even discuss the percentages as to what is more possible to translate in terms of literary genres. Undoubtedly, poetry is harder to translate from one language to another. Drama is easier to translate as it does not have the lengthy description of images that novels have. Translation of novels is somewhere in the middle. The last one is going to be object of discussion in this paper. However, having in mind that a wider research on translation of novels may take a lengthy work, this paper will limit its discussion on the translation of adjectives only. This work will be based on the novel *The Great Gatsby* by Francis Scott Fitzgerald and its translation in Albanian *Getsbi i Madh* by Stavri Pone. Starting from the point that English language is far richer than Albanian language in terms of vocabulary, one can predict that this issue may be quite interesting to discuss. Another dimension of this topic is the fact that in English language adjectives are usually placed before the nouns while in Albanian language they go after the nouns. It is also worth mentioning that English language has different types of adjective from Albanian language. Similar issues will be added to this paper to fulfill this paper and to enlighten the difficulties in this discourse and to raise questions such as: Are the adjectives properly translated? Do they carry the same meaning? What are the most frequent adjectives in English that need to be adapted? Do the adjectives in English stay adjectives in Albanian?

Keywords: Translation, language, adjectives, translator, novel,

НЕКОИ ПРАШАЊА ВО ВРСКА СО ПРЕВОДОТ НА ПРИДАВКИ ВО ЛИТЕРАТУРНИ ТЕКСТОВИ ОД АНГЛИСКИ НА АЛБАНСКИ ЈАЗИК**Ремзије Нухиу**Универзитет во Тетово, Република Македонија, remzije.nuhiu@unite.edu.mk

Резиме: Преводот на литературни текстови отсекогаш бил огромен предизвик за преведувачите. Да се преведе Шекспирскиот сонет се чини дека е речиси невозможно кога се има предвид уметничката вредност, како и текстуалната комплексност. Некои критичари дури и дискутираат процентитр за тоа што е можно повеќе да се преведе во смисла на литературни жанрови. Несомнено, поезијата е потешко да се преведе од еден јазик на друг. Драмата е полесна за превод, бидејќи нема детален опис на ликовите и срединта што ги имаат романите. Преводот на романи е некаде во средината, и ќе биде предмет на дискусија во овој труд. Сепак, имајќи предвид дека пошироко истражување на превод на романите може да опфаќа подолга работа, овој труд ќе ја ограничи дискусијата само на превод на придавките. Овој труд ќе се базира на романот *Големiot Гетсби* на Френсис Скот Фицџералд и неговиот превод на албански јазик *Гетсби и Мад* од Ставри Поне. Почнувајќи од фактот дека англискиот јазик е многу побогат од албанскиот јазик во смисла на вокабулар, може да се предвиди дека ова прашање може да биде доста интересно за да се дискутира. Друга димензија на оваа тема е фактот дека на англиски јазик придавките обично се ставаат пред именките, додека на албански јазик одат после именките. Исто така вреди да се спомене дека англискиот јазик има различни типови на придавки од албански јазик. Слични прашања ќе бидат додадени во овој труд за да се исполни овој труд и да се просветлат тешкотиите во овој дискурс и да се покренат прашања како што се: дали правилно се преведуваат придавките? Дали го носат истото значење? Кои се најчестите придавки на англиски јазик кои треба да се адаптираат? Дали придавките на англиски остануваат придавки на албански јазик?

Клучни зборови: превод, јазик, придавки, преведувач, роман,

1. ВОВЕД

Романот на Френсис Скот Фицџералд *The Great Gatsby* (*Големииот Гетсби*) за прв пат е објавен во Њујорк во април 1925, и до денешни денови доживеал уште десетици изданија. Овој роман е прифатен како еден од најпознатите романи на американската книжевност. Романот *Големииот Гетсби* на албански јазик е преведена два пати од две различни преведувачи. Првиот превод е преведен од страна на покојниот Шеху (Шеху, 1994) и вториот превод е направен од страна на преведувачот Поне (Поне, 2012). Овој труд се однесува на вториот превод на албански јазик на книгата *The Great Gatsby* (*Големииот Гетсби*) од Френсис Скот Фицџералд. Еден превод од Ставри Поне објавен од издавачка куќа *Bota Shqiptare Publishing House* во 2012 година. Романот *Големииот Гетсби* има на располагање голем број придавки. Предмет на нашето истражување ќе бидат карактеристиките на јазичните особености на придавките во преводот на *Големииот Гетсби* на албански јазик. Вреди да се истакне дека придавките имаат многу важна улога од аспект на опишување и дека нивното користење датира од многу одамна. Aronoff, тврди дека придавките се употребени во раните времиња (Aronoff, 1994). Тој започнува со терминот *formative* кој го среќава во книгата на Чомски (1964, 1965). Според „Оксфордскиот речник“ терминот *formative* (Oxford English Dictionary) има рана историја. Значи, придавката *formative* ѝ претходи на именката и од историски аспект и од структурален аспект. Во овој труд во главно ќе се истражуваат придавките при преведување од англиски на албански јазик од морфолошки аспект. Но, не е исклучен фактот дека темата може да биде поврзана со губење на оригиналното значење во текот на преведување на придавките што ќе го покрива семантичкото поле.

2. МЕТОДОЛОГИЈА НА ИСТРАЖУВАЊЕ

Овој труд е изграден врз основа на внимателно проучување на литературата со цел да се изработи описно теоретскиот дел, исто така и да се организира аналитичкиот дел. За да се исполнат целите на аналитичкиот дел, ние ќе ги споредуваме и анализираме придавките во делото во оригинал на англиски и преводот на албански јазик. Анализата на секоја појава од теоретскиот дел ќе се поддржи со репрезентативни примери. Нашата анализа е врз основа на карактеристиките на придавките во англискиот јазик и нивните еквиваленти во албанскиот јазик. Анализата ќе се врши врз основа на примерите ексцерпирани од романот *Големииот Гетсби*, и ќе биде насочена од англиски јазик на албански јазик.

3. ТЕШКОТИИТЕ НА ПРЕВЕДУВАЧОТ ПРИ ПРЕВЕДУВАЊЕ НА ПРИДАВКИТЕ

Пристапот на преведувачот Поне во категоријата на придавката е флексибилен пристап од самиот факт што не секогаш категоријата на придавката на англиски јазик може да има еквивалентен во албанскиот јазик. Придавките на англиски јазик кога се преведуваат на албанскиот јазик во повеќето случаи тие остануваат придавки и за преведувачот оваа правило е лесно бидејќи нема да троши време и напор. Тешкотиите што преведувачот ги пресретнал при преводот на придавките од англиски јазик на албански јазик се во главно сложени придавки, координирани придавки, придавките само во предикативна позиција и временските придавки. Преведувачот во повеќето случаи, врз основа на овој факт, ги дава еквивалентите на придавките во други граматички категории. Мерките што преведувачот ги презема се следните:

- а) придавките од англискиот јазик имаат еквивалентни именки во албанскиот јазик;
- б) придавките од англискиот јазик имаат еквивалентни глаголи во албанскиот јазик;
- в) придавките од англискиот јазик имаат еквивалентни именски фрази во албанскиот јазик;
- г) придавките од англискиот јазик имаат еквивалентни придавски фрази во албанскиот јазик;
- д) придавките од англискиот јазик се изгубени при преведување.

4. АНАЛИЗА И ДИСКУСИЈА

4.1 Придавките преведени во именки во албанскиот јазик

На албански јазик тешко е да се најдат еквиваленти за сложените придавки од англискиот јазик. Исто така, и предикативни придавки (кои се користат само како предикативни) понекогаш се појавуваат како именки понекогаш и со други зборовни групи. Во некој случај се јавува потребата за да се најдат еквиваленти при преведување на книжевните дела, со цел да се зачува оригиналното значење. Како и да е, доленаведените примери покажуваат јасно дека ваквите адаптирање на овој вид придавка е неизбежна. Што значи при преведување овие придавки се преведени како именки на албански јазик.

- (1) англ.: I was in the Ninth *Machine-gun* Battalion.” (cmp.38) алб.: Në Batalionin e Nëntë *të Mitralierëve*. (cmp.63)
- (2) англ.: “She didn’t know you were *alive*. (cmp. 102) алб.: –Ajo nuk e dinte që ti *ishe gjallë*. (стр..167)

4.2 Придавките преведени во глаголи на албанскиот јазик

Во овие примери се гледа дека придавката на англиски јазик при преведување е направена глагол на албански јазик. Со цел да се избегне конфузија и да се чува естетиката и значењето, преведувачот направил добар чекор направјајќи ги глаголи.

- (3) англ.: “She only married you because I was poor and she was *tired* of waiting for me. (cmp.100) алб.: – U martua me ju se unë isha i varfër dhe ajo *u lodh* duke më pritur. (cmp.165)
- (4) англ.: “I was *asleep*,” cried Mr. Klipspringer, in a, spasm of embarrassment.(cmp.73) алб.: -Po *flija*, - bërtiti z. Klipspringer shumë i turbulluar. (cmp.120)

4.3 Придавките преведени во именски фрази на албанскиот јазик

Освен фактот дека придавките од англискиот јазик при преведување ја менуваат зборовната група, тие понекогаш се преведени и со фрази. Доленаведените примери докажуваат дека на албански јазик овие придавки подобро би се преведеле со именски фрази.

- (5) англ.: — shirts with stripes and scrolls and plaids in coral and *apple-green* and lavender and faint orange, and monograms of Indian blue. (cmp.71) алб.: –këmisha me riga, me kutira, me pala, me ngjyratë kuqe të ndezur, *ngjyrë molle*, ngjyrë livande, ngjyrë portokallie të çelët, ngjyrë llullaqi me monograme. (cmp.117)
- (6) англ.: An hour later the front door opened nervously, and Gatsby, in a white flannel suit, silver shirt, and *gold-colored* tie, hurried in. (cmp.65) алб.: Një orë më pas dera kryesore u hap me tërsëllemë dhe hyri Getsbi me rrëmbim, i veshur me kostum fanellate të bardhë, këmishë ngjyrë argjendi dhe kravatë *ngjyrë ari*. (cmp.106)

4.4 Придавките преведени во придавски фрази на албанскиот јазик

Доленаведените примери на англиски јазик се појавуваат како сложени придавки. Веќе истакнавме дека преведувачот има тешкотии при преведување на овие придавки. Затоа на албански јазик овие придавки се преведени на придавски фрази.

- (7) англ.: A pale *well-dressed* negro stepped near. (cmp.107) алб.: Një zezak i zbehtë, *i veshur mirë*, u afrua drejt tyre. (cmp.176)
- (8) англ.: He hadn’t once ceased looking at Daisy, and I think he revalued everything in his house according to the measure of response it drew from her *well-loved* eyes. (cmp.71) алб.: Getsbi s’ia kishte hequr syte Dejzit për asnjë çast dhe mendova se ai tregonte gjithçka që kishte në shtëpinë e tij në përputhje me masën e reagimit që vinte re në sytë e saj *të dashuruar marrëzisht* prej tij. (cmp.116)

4.5 Придавките од англискиот јазик изгубени при преведувањето

Имаме и случаи каде придавките од англискиот јазик може да се изгубат при преведување на албански јазик. Ова често се случува кај координираните придавки (два, три, четири или повеќе придавки кои се редат пред именката). Доленаведените примери докажуваат дека на албански јазик не сите придавки се преведени. Во примерите 9 алб. и 10 алб. е изгубена по една придавка. Но, тоа не значи дека семантички реченицата не е во ред, напротив значењето е задржено и нема никаков амбигвитет во формулирање на реченицата при преведување на албанскиот јазик.

- (9) англ.: Then, very gradually, part by part, a pale, dangling individual stepped out of the wreck, pawing tentatively at the ground with a *large uncertain dancing* shoe. (стр.44) алб.: Pastaj, shumë ngadalë dhe pjesë-pjesë, nga gërmadhat doli një person i zbehtë, me figurën që lëkundej e pasigurtë, që preku truallin me një këpucë *të madhe vallëzimi* si të donte të provonte

(10) англ.: one of those men who reach such an *acute limited* excellence at twenty-one that everything afterward savors of anti-climax. (стр.7)

fortësine (стр. 73)
алб.: një nga ata njerëz që arrijnë një shkëlqim kaq **të ndritur** në moshën njëzetënjëvjeçare, saqë gjithçka tjetër që bëjnë më pas duket si e kundërta e bujës së dikurshme (стр. 12)

5. ЗАКЛУЧОК

Книжевните преводи некогаш свесно и некогаш несвесно ги губат оригиналните вредности. Сепак, секогаш има потреба за преводи барем за ремек-дела како што е Големиот Гетсби. За да се преведе овој роман така како што треба, преведувачите најпрво треба да имаат општо знаење, особено од полето на светската книжевност. Меѓутоа, не се доволно овие знаења, за да се преведе делото на *Големиот Гетсби*. Мислам, за да се задржи книжевното и јазичното значење на ова дело, преведувачот треба да ги има предвид следниве карактеристики:

- перцепцијата на делото во англиското јазично подрачје;
- биографијата на авторот;
- историските и социјалните околности.

Меѓутоа, преведувачот имал тешкотии при преведување на придавките од англиски јазик на албански јазик е точна. Тој ги дава еквивалентите на придавките во други граматички категории (именки, глаголи, именски фрази, придавски фрази и придавките од англискиот јазик кои се изгубени при преведување).

БИБЛИОГРАФИЈА

- [1] Aronoff, M. (1994) *Morphology by Itself – Stems and Inflectional Classes*. USA: Massachusetts Institute of Technology
- [2] Beci B. (2005) *Gramatika e gjuhës shqipe*. Tirane: Logos-A
- [3] Biber, D., Johansson, S. Leech, G., Conrad, S., Finegan, E, Quirk, R., (1999) *Longman Grammar of Spoken and written English*. England: Pearson Education Limited
- [4] Carstairs-McCarthy, A. (2002) *An Introduction to English Morphology: Words and Their Structure*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- [5] Demiraj, Sh., Agalliu, F., Angoni, E., Dhrimo, A., Hysa, E., Lafe, E., Likaj, E., (2002) *Gramatika e gjuhës shqipe I*. Tiranë: Botimi i akademisë së shkencave
- [6] Fitzgerald, F. S. (1980) *The Great Gatsby*. New York: Charles Scribener's Sons
- [7] Fitzgerald, F. S. (1994) (Muntas Shehu, Превод). *Getsbi i madh*. Tiranë: Albin
- [8] Fitzgerald, F. S. (2012) (Stavri Pone, Превод) *Getsbi i madh*. Tiranë: Botime Shqiptare
- [9] Mathews, H. P. (2014) *The Positions of Adjectives in English*. Oxford: Oxford University Press
- [10] McNally, L. & Kennedy, C. (2008) *Adjectives and Adverbs*. Oxford: Oxford University Press
- [11] Pone, S. (2012) *Getsbi i Madh*. Tiranë: Bota shqiptare

Извори од интернет

- [12] Oxford English Dictionary (OED) Потекло: крајот на 15 век од старо францускиот *formatif*, -ive или средновековен латински *formativus*, од латински *formare* 'to form' " November 20 2018
<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/formative?q=formative+>